

CURS DE**‘MISIOLOGIE ȘI ECUMENISM’**

Facultatea de Teologie ortodoxă „Sfântul Apostol Andrei”
Departamentul de teologie biblică și sistematică
Universitatea „Ovidius” Constanța

Pr. Lect. Univ. Dr. **Ciocan Tudor Cosmin,**

Topic:

„Evanghelia lui Hristos și cultura lumii”

1. Teologia sistematică și cultura. Cultura ca gândire în orizontul științelor

Teologia sistematică sau apologetică face referire în mod direct și la cultură. Cultura nu există în afara științelor. “Cultura este apropiată cultului, ca dealtfel acești doi termeni sunt legați de aceeași etimologie «cultura et cultus», provin ambii din verbul «colere», care înseamnă a cultiva, a respecta. Un termen desemnează cultura naturii, celălalt cultura (respectul) sau cultul lui Dumnezeu. Noi afirmăm că cultura este unitatea celor doi. Legătura între știință și gândire, e cultura. Ceea ce ține cultura e gândirea”.

Religia este modul de a privi absolutul într-o manieră necondiționată, iar cultura este forma religiei, și religia substanța culturii. Această dublă problemă va orienta dezvoltarea cercetării noastre. Fără să anticipăm concluzia, dorim să indicăm ca singura soluție de a reține atenția dintr-o dublă rațiune. Prima ține de realitate însăși a credinței care este o experiență umană și care, sub această formă este mereu precedată de un limbaj de moment. A doua ține de raportul dialectic dintre teologie și cultură, în care cuvântul fiind interior credinței nu devine discurs abstract. În teologie Cuvântul se face trup (In. 1, 14).

Sesizăm o dimensiune culturală a credinței sub dublu plan. Cultura este de la început vizată structural și încarnată experienței religioase, credința este modelată, pentru început, prin filiera culturii care o va și asimila, datorită faptului că credința este trăită într-un spațiu etnico-cultural concret. Dar, pe de altă parte, cultura este contingentă din punct de vedere istoric: dacă credința nu vrea să moară devenind – afirma Heidegger - prin o viziune a lumii (ein Welt bild), îi este necesară dezbrăcarea de amprenta sa pur cultural-primitivă pentru a putea fi drenată printr-o amprentă prin care recurge la prima, subdeterminând. “Cel care crede e invitat să renunțe la vechile modele ale limbajului său pentru a învia cuvântul. Paștele limbajului trebuie asumat, fără de care Dumnezeu nu gândește în noi mai mult... El deschide reparația credinței prin medierea culturii, iar nouă ni se pare că e sarcina gândirii religioase (a priori)”. Credința este mesajul vieții, nu un limbaj conceptual.

Pentru ca Evanghelia să poată fi însămânțată în cultura unui anumit popor (necreștin) se vor folosi elementele proprii acelei culturi, dar vor fi restaurate ontologic. Acesta este un proces de inspirație și forță unificatoare divină, având credința drept normă ce transformă și recreează această cultură. “Problema culturii este intim legată cu cercetarea noilor metode de evanghelizare. În vremea erei colonizării, Evanghelia s-a identificat cu cultura colonizatorului. Succesul evanghelizării părea să se măsoare treptat cu penetrarea și transformarea, căci cultura colonizatorului aducea cu cea a colonistului. În acest proces se obținea un succes, evanghelizarea avea succes paralel. Dar, în timp ce implantarea culturii colonizatorului era superficială, creșterea numerică a creștinilor era la fel limitată. Rapida încreștinare a Americii secolului XVI prezintă un contrast marcat de progresul Evangheliei în Asia secolului XX, dar, în timp ce relația dintre Evanghelie și cultura colonizatorului dădea roade, nu s-a gândit nimeni asupra efectelor colaterale,

în particular asupra separației comunităților creștine de rădăcinile lor și la identificare creștinismului cu o cultură străină”.

Evangelia este originea unei noi creații, credința neputând exista fără un substrat cultural. “Mesajul creștin trebuie să se înrădăcineze în culturile umane, să le asume și să le transforme. Credința creștină trebuie să se întrupeze în culturi”. Întruparea mesajului creștin în cultura unui anume popor se va face prin schimbul reciproc al verbelor a da și a primi. “Astăzi relația dintre Evanghelie și cultură este obiectul unei intense reflexii care consideră nu numai conținutul evanghelizării, ci încă și lumea prin care i se comunică”.

2. Evanghelie și cultură în Biserica Apuseană

Inculturația (termen exclusiv apusean) este un neologism pătruns în limbajul teologic spre sfârșitul secolului XX. Primul document apusean care a utilizat acest termen este «Mesajul Poporului lui Dumnezeu» din sinodul episcopilor ținut pe teme catehezei, la 28 oct. 1977, iar papa Ioan Paul II îl va folosi la 16 octombrie 1979 în exhortația apostolică «Catechesi Tradendae».

Inculturație desemnează fenomenul întrupării credinței în culturile popoarelor. Inculturația (în-cultura-re) este un termen nou în documentele oficiale ale Bisericii Catolice, dar este în același timp este un proces vechi ca și Biserica însăși. “Ruptura dintre Evanghelie și cultură a fost considerată ca o dramă a epocii noastre. Henri de Lubac și Teilhard de Chardin au căutat să reconcilieze Evangelia cu cultura. Inculturația este întruparea vieții și a mesajului creștin într-o arie culturală concretă”.

Inculturația în Apus este un dat eclesial (une donée ecclésiale) adresat «Bisericilor (catolice) tinere» din Africa și Asia, și are în vedere inserția socio-locală pe de o parte, iar pe de altă parte o realizare a credinței creștine, care fiind altoită în culturi diferite, nu poate exista de-a lungul acestui demers

fundamental. “Bisericile orientale – în ceea ce privește acest fenomen – prin trecerea lor prin istorie, sunt mărturii privilegiate a acestei realități”.

3. Sensul cuvântului cultură

Tot ceea ce omul rafinează și dezvoltă în multiplele sale capacități spirituale și corporale se poate defini drept cultură, pe de o parte. Pe de altă parte, cultura implică și efortul de a supune universul prin cunoștință și muncă; cultura poate fi socotită umanismul vieții sociale, al vieții de familie, al stării civile, a marilor experiențe spirituale, aspirații majore care servesc progresului în conformitate cu datul revelat.

Cultura nu poate face abstracție de aspectul istoric și social; cuvântul cultură prinde aspect sociologic și etnologic, numai așa putem vorbi despre pluralitatea culturilor. “Întâlnirea dintre Hristos și cultura Vechiului Testament pune în evidență două lucruri. Pe de o parte, prin faptul că întrupării Lui ca om, Hristos a asumat cultura neamului din care s-a născut. Prin aceasta, Hristos a pus în evidență valoarea indiscutabilă a culturii locale sau naționale pentru mântuire. O mântuire care face abstracție de contextul cultural local dat de o mântuire spiritualistă care pierde contactul cu realitatea și dobândește caracter abstract și iluzoriu. Prin calitatea Sa de Om adevărat, Hristos s-a legat indisolubil de cultura neamului Său. Pe de altă parte însă, Hristos n-a fost doar Om adevărat, a fost și Dumnezeu adevărat, și datorită acestui fapt El n-a rămas prizonierul culturii în care s-a născut ca Om, ci a transfigurat această cultură prin puterea Dumnezeirii Sale, prin Crucea Sa. Predica de pe munte reprezintă exemplul concret prin care Hristos a interiorizat și transfigurat Legea și cultura Vechiului Testament) Mat. 5, 43-45”.

Stilurile diferite de viață (muncă, exprimare, practică religioasă, conduită, legiferare, artă, cultivarea frumosului), toate constituie patrimoniul propriu al comunității umane, mijlocul de determinare istorică în care a fost așezat omul cu rațiunea sa. Inculturalizarea, din această perspectivă, constă în aportul specific și din transformările vitale, atât sociale cât și individuale, de ordin mental, moral, spiritual, care se va primi prin evanghelizare. Este ușor de speculat pe seama evanghelizării. Este foarte dificil de a lua deciziile concrete. În realitate nu există creștinism nepersonificat. Peste tot unde există, creștinismul este încarnat într-o cultură. Aceasta cere o mare sensibilitate din parte aceluia care evanghelizează într-o cultură diferită de a sa.

Dacă cultura, înțeleasă ca formă particulară și dominantă, care ține în lume actuala organizare a societății sub impactul raționalității științifice și tehnice, inculturarea este maniera care în duhul creștin se întrupează în comunitatea eclesial-universală, cu scopul de a discerne și utiliza toate aporturile culturii moderne pentru vestirea și întruparea vitală a Evangheliei lui Hristos.

Cuvântul cultură, în sens general, poate denota ceea ce este într-o societate; descoperă în mod esențial destinul omului, în schimb evanghelizarea, lucrare de inspirație duhovnicească, conduce omul spre o nouă viață, o viață în Hristos. Așadar despre raportul Evanghelie-cultură nu se poate vorbi separat, fără implicația directă a Bisericii în dialogul ei cu societatea, dialogul exclusiv prin prisma culturii și aceasta în duhul Evangheliei.

4. Scopul lucrării de evanghelizare a culturii

Evanghelizarea culturii, desemnează acțiunea de a purta originalitatea mesajului evanghelic în inima mentalităților actuale. Are dimensiune personală și comunitară și pune accent pe importanța ethosului cultural și pe sinteza

dintre credință, cultură și exigența credinței. Progresul evanghelizării a fost reținut prin lipsa de apreciere a altor culturi (păgâne).

5. Cultura și evanghelizarea în Biblie

Revelația dumnezeiască traversează mai multe culturi. Universul biblic se află în mijlocul culturilor de popoare care încă nu aflaseră Calea ce duce la veșnicie. Originalitatea acestor culturi constă în faptul că prin ele, fiecare om nu este unic în contact cu contemporanii săi. “Scris în greacă, Noul Testament este marcat în întregime de un dinamism de inculturalizare, căci el transpune în cultura iudeo-elenistică mesajul palestinian al lui Iisus, manifestând prin aceasta o voință clară de a dezlega limitele unui centru cultural unic”.

Creștinii nu trebuie să aibă o atitudine anticulturală, dar nici să fie robi ai unei culturi pur umaniste. Evanghelia și cultura pot coexista într-o unitate neconfundată și neamestecată, Evanghelia fiind mereu deasupra culturii prin originea și prin finalitatea ei. “Cuvântul nu este niciodată sesizabil în afara parcursului biblic”. Oricât L-am căuta pe Hristos în instituțiile lumesti, fie ele și de caritate, nu-L vom găsi prezent real și personal ca în Biserica Sa. Biserica se extinde în social și nu invers. Biserica hristomorfizează lumea, Evanghelia cultura și harul divin stihiiile acestei lumi. “Mântuitorul nu a venit cu un program social sau economic pentru soluționarea problemelor economice și sociale specifice timpului Său, ci El ne-a adus o Revelație religioasă, care să fie izvorul nesecat de inspirație pentru conduita morală a credincioșilor din toate timpurile. Hristos a descoperit credincioșilor cine este Dumnezeu, pentru ca să li se deschidă ochii și să înțeleagă cine sunt ei înșiși și în ce raport să stea cu semenii lor. El le-a îndreptat credincioșilor ochii spre cer, ca astfel, cu sufletul luminat și transfigurat, să-și îndrepte apoi privirile spre pământ și să aprecieze

lucrurile de aici în lumina nouă adusă de El”. Evanghelizarea, Vestea cea Bună, apare deci ca un dialog între diferitele culturi.

Evanghelizarea culturii, ca fenomen religios, este propriu religiei creștine. Și alte religii, sisteme religioase și ideologii caută implantarea unor concepte religioase în anumite arii culturale urmărindu-se doar adaptarea lor la cerințele sociale.

Sub latura ei creștină, evanghelizarea culturii conține două elemente: Evanghelia și cultura. Discursul asupra fundamentului hristologic a raportului Evanghelie-cultură conține:

- a. Cuvântul necreat (Rațiunea, Chipul, Logosul, Fiul, Sinea Tatălui), a asumat, făcându-se Om, natura umană cu toate condițiile ei concrete
- b. Dumnezeu făcându-Se Om s-a supus procesului normal de inculturalizare, proces care face viu pe tot omul din lume (In. 1, 9).
- c. Evanghelizarea nu este angelism, nici dezumanizare, pentru că nu s-a întrupat vreun înger creat de Dumnezeu, și nici nu este produsul exclusiv al omului
- d. prin evanghelizare, popoarele diferitelor culturi recunosc binefacerile mântuirii care dă sens plinar Întrupării Logosului în firea general-umană (aspectul recapitulativ al mântuirii).

Referindu-se la fenomenul evanghelizării în Apus, papa Paul VI spunea: “Acest fenomen, în Bisericile orientale se găsește anticipat și perfect demonstrat în schema pluralistă, și arată că cercetările moderne, tind să verifice raporturile dintre vestirea Evangheliei și civilizațiile umane, între credință și cultură, găsite ca anticipate în mod semnificativ în istoria acestor venerabile Biserici, de elaborări conceptuale și de forme concret ordonate în acest binom dintre unitate și diversitate”.

Din punctul de vedere al apusenilor catolici, unitatea în diversitate este corespondentul oriental pentru inculturația occidentală.

6. O originală evanghelizare a culturii

Evanghelizarea culturii, deși este o noțiune teologică relativ nouă, exprimă în același timp o realitate veche în creștinism și, coextensivă istoriei de mântuire a lumii, este chiar această istorie în acte. “Din punctul de vedere a reflexiei teologice, analogia între inculturație și Întruparea Verbului se impune. Multiplicitatea culturilor în care mesajul biblic a fost exprimat pune bine în lumină libertatea Cuvântului lui Dumnezeu care se înscrie într-o succesiune istorică a culturii, unele care se întrepătrund cu altele. Întruparea Cuvântului, ca paradigmă a inculturalizării, este traducerea teologică cea mai puternică a înrădăcinării antropologice în Tradiție”.

După cartea Faptele Apostolilor cunoaștem extensiunea Evangheliei în afara cadrelor teritoriale a Ierusalimului. Violența persecuției contra Bisericii din Ierusalim i-a împrăștiat pe apostoli până în Samaria și Iudeea (Fapt. 8, 1), Fenicia, Cipru, Antiohia (Fapt. 11, 19). Vestea cea bună a fost astfel dată iudeilor și celorlalți locuitori din aceste regiuni. În anul 37 d. Hr., Biserica din Antiohia e constituită, și pentru prima dată adepții noii religii s-au numit creștini (Fapt. 11, 26).

Propovăduirea Evangheliei în această perioadă nu a fost propriu-zis evanghelizare în sensul strict al cuvântului, ci vestea morții și Învierii lui Hristos pentru mântuirea tuturor. “Hristos a dat un răspuns nou culturii Sale. Noutatea sa nu rezidă în totala Sa adecvare la voința lui Dumnezeu. Altfel zis, ceea ce îl caracterizează pe Iisus, este totala Sa libertate într-o cultură”.

Kerigma devine inima discursurilor și predicilor din Faptele Apostolilor și astfel anterioară determinațiilor culturale, permanent făcându-se eforturi de adaptare (Fapt. 17, 22-34) față de destinatari, efort esențial în cadrul operei misionare tocmai pentru a scoate în relief persoana divino-umană a Mântuitorului și de a facilita în același timp înțelegerea misterului Său pascal.

Această bună vestire poartă mărturia directă a apostolilor și a celor care au fost contemporani cu evenimentul. Kerigma a precedat scrierile Evangheliei și a altor cărți neo-testamentare, a fost fondată pe credința în prezența activă a Duhului Sfânt, dat de Hristos cel Înviat pentru fiecare credincios. “Viața creștină și expresia credinței sunt, în acest stadiu, baze pentru spontaneitatea credincioșilor și deschidere spre chemările Duhului (Fapt. 13, 2; 15, 28; 16, 6-10)”.

Kerigma apostolică urmărea săvârșirea și receptarea Tainei Botezului și a Euharistiei în cadrul comunităților locale. Receptarea lor ținea de tactul apostolilor de a se adapta situațiilor concrete. “Ei (apostolii) se conformau uzajelor locale pentru hainele, mâncarea și maniera de a trăi, manifestând în toate legile extraordinare și adevărurile paradoxale modelul «republicii lor spirituale.»”

În Epistola către Diognet, autorul necunoscut din secolul III, relatează în paginile adevăratei perle a literaturii creștine post apostolice, adaptabilitatea vieții autentic creștine penetrată profund de Duhul kerigmatic la situația culturală concretă a diferitelor popoare în mijlocul cărora trăiau creștinii. “Creștinii nu se deosebesc de ceilalți oameni nici prin pământul pe care trăiesc, nici prin limbă, nici prin îmbrăcăminte. Nu locuiesc în orașe ale lor, nici nu se folosesc de o limbă deosebită, nici nu duc o viață străină...locuiesc în orașe grecești și barbare, cum le-a venit soarta fiecăruia; urmează obiceiurile băștinașilor și în îmbrăcăminte și în hrană și în celălalt fel de viață, dar arată o

viețuire minunată și recunoscută de toți ca nemaivăzută. Locuiesc în țările în care s-au născut, dar ca străinii; orice țară străină le e patrie, și orice patrie le e țară străină” .

Sub această bază s-au format primele comunități creștine, în ansamblul regiunii Orient-Mijlociu, ca dealtfel peste tot. Progresiv, această Biserică s-a dezvoltat dând naștere altor comunități grație activității misionare a membrilor și credinței lor exprimată în fapte. “Kerigma naște Biserici locale. Tot Noul testament este mărturia acestui fapt”. La fel, prin analogie cu expresia ioaneică «Cuvântul S-a făcut trup» (In. 1, 14), grație acțiunii Duhului și a lui «DA» al Mariei, putem scrie «credința s-a făcut cultură», grație acțiunii Duhului și a contribuției oamenilor care L-au recunoscut. Aceasta este ceea ce noi numim «evangelizare originală».

7. KERIGMA APOSTOLICĂ ȘI CREDINȚA COMUNITĂȚILOR PRIMARE.

A. HRISTOLOGIA SFÂNTULUI APOSTOL PAVEL

Prima temă o constituie filiația divină ce aparține lui Iisus Hristos în plenitudine și este comunicată prin El tuturor credincioșilor prin participare la suferința și la moartea Sa (epistolele către Galateni și Romani).

Putem spune că Epistola către Romani este dominată (în special în secțiunea centrală, consacrată situației omului dinaintea venirii lui Hristos și după încorporarea în El) de această noțiune de filiație proprie lui Iisus, Rom. (8, 12-17; 8, 29). Introducerea acestei epistole nu ne vorbește despre două naturi, ci de două situații ontologice (dinaintea Întrupării și după Înviere) Rom. 1, 1-4. Epistola către Galateni face referire atât la raportul filiației dintre Fiul întrupat și Tatăl, dar și între Tatăl și omul restaurat, Gal. 2, 20; 4, 4. Hristos este Adam

cel Nou, cu fire umană îndumnezeită, Col. 2, 9; Efes. 1, 3-10; Rom. 9, 5, Tit 2, 13.

A doua temă a hristologiei pauline o constituie existența Fiului lui Dumnezeu din veci din și cu Tatăl. Hristos este și Om născut în timp și simultan Fiul etern al lui Dumnezeu, era, exista înainte de a se face Om, Filip. 2, 6-11.

Interpretarea mult mai naturală a acestui pasaj este următoarea: Cel care exista sub un mod divin n-a vrut să conserve în chip gelos condiția Sa într-o plăcere egoistă. A îmbrățișat condiția chenozei (II Cor. 8, 9). Pentru chenoză se folosește participiul «labôn » ceea ce înseamnă că devenind Om, Hristos preexista, era sub model (ipostas) divin. Existența Sa umană nu poate exprima existența ca Fiu în Treime înainte de a fi lumea, ci doar o formă de manifestare iconomică a ei.

Chenoza definește asimilarea, asumarea și nu eliminarea existenței calității de Fiu din veci. Chenoza totală (în sensul renunțării cu totul la Dumnezeire) o învață protestantismul începând cu Luther. Existența lui Hristos ca Fiu al lui Dumnezeu-Tatăl înainte de a fi lumea afirmă concret misiunea Sa.

A treia temă a hristologiei pauline o constituie demnitatea împărătească a lui Iisus, apelativul de Domn pe care îl atribuie fără reținere Mântuitorului. Este numit Domn de către comunitatea ierusalimiteană credincioasă, imediat după Învierea Sa, Fapt. 2, 36. Pavel îl numește Iisus Hristos și Domn (Yahvé) pentru iudei. Este Domnul și Salvatorul comunității, aceste expresii pauline fiindu-i atribuite în mod expres Cuvântului făcut Om.

B. HRISTOLOGIA SFÂNTULUI IOAN TEOLOGUL. ÎNVĂȚĂTURA DESPRE ÎNTRUPAREA LOGOSULUI ÎN IISUS HRISTOS ȘI EXISTENȚA LUI DIN VECI DIN TATĂL

Existența Fiului din veci din Tatăl este în mod expres învățată și subliniată în Prologul Evangheliei a IV-a. În acest text este clară problema existenței Logosului înaintea Întrupării, chiar înaintea creației.

El este în Dumnezeu sau întors către Dumnezeu. Aceasta, despre care s-a zis Cuvântul S-a făcut trup - noi am văzut, este o referință foarte clară la mărturia ucenicilor. Ceea ce au văzut ei este un Dumnezeu-Om, Iisus din Nazaret, dar, trecând peste gesturile Sale, cuvintele Sale și peste Învierea Sa, ei au văzut și slava Sa, această slavă prin care, Fiul unic plin de har și de adevăr, știe (ca Om) că vine de la Tatăl. Toată Evanghelia a IV-a se arată ca o dezvoltare a acestei mărturii (In. 20, 30-31 (Sfântul Ioan Evanghelistul face apel la mărturia experiențelor și în I In. 1, 1)).

Existența Fiului din veci din Tatăl este clar afirmată de mai multe ori în Evanghelia după Ioan. Să notăm în mod particular afirmația: Eu sunt mai înainte de a fi fost Avraam (In. 8, 58), o afirmație explicită a faptului că Fiul există din veci din Tatăl, prin raportarea la patriarhul Avraam care a fost un simplu om.

Dumnezeu-Omul, Iisus Hristos este Fiul veșnic prezent ca întrupat și care lucrează în lume: "Iisus pe care Ioan ni-l prezintă este în chip manifestant, dotat cu forța personalității umane. Dar în acest timp El are cu Tatăl, Tatăl Său, relații interpersonale, care se situează într-un plan supra-uman, etern".

Misiunea Fiului unic și Întruparea Sa sunt o singură lucrare, și nu e mai puțin adevărat că persoana lui Hristos este divino-umană și că s-a impus din ce în ce mai mult sub dublu aspect. În măsura în care credința câștigă cunoștință, în aceeași măsură Hristos prezintă mereu credincioșilor originea Sa cerească și pământească.

c. Iisus Hristos comunică credincioșilor filiația divină

Această temă este în aceeași măsură și ioaneică și paulină.

Pentru Sfântul Apostol Pavel, Iisus este primul născut dintre frați, care au devenit cu El și prin El fii adoptivi ai Părintelui ceresc. Pentru Ioan Evanghelistul termenul de fiu este rezervat lui Hristos, cu această clarificare exclusivă Iisus este Fiul-Unul-Născut (monogenitus), iar altceva sunt copiii lui Dumnezeu care sunt în adevăr I In. 3, 1.

8. MĂRTURISIRILE CREȘTINE DIN EPOCA PRIMARĂ

Credința primei comunități creștine este de o importanță capitală. Credința comunității actuale poate să nu mai fie autentică, în măsura în care nu este pe linia apostolicității Bisericii Primare.

Oscar Cullmann a studiat formele de confesiune în care se exprima această credință primară. "Iată aici principalele concluzii: o primă concluzie care importă pentru a cunoaște sămburele dogmatic a tuturor mărturiilor creștine, se impune: punctul de plecare și centrul credinței creștine este Hristos". Filiația divină în Iisus Hristos este ridicarea demnității de Kyrios prin biruința asupra morții și prin Înviere, cele două elemente esențiale ale credinței secolului II. Elementul original care va fi accentuat nu e filiația divină – care rămâne să fie explicată în baza lui Kyrios înviat, ci originea Lui dumnezeiască (temă specifică secolului I., teologia filiației se va dezvolta mai târziu).

Creștinismul primar se axează pe mărturia principalelor acte ale mântuirii obiective: Întrupare, Patimi și moarte, Înviere, Înălțare și șederea de-a dreapta Tatălui. Sâmburele dogmatic și istoric al mărturisirii de credință Kyrios Hristos eina, se bazează pe mărturia că Mântuitorul împărățește și în prezent asupra

întregului Univers, că I-a fost dată toată puterea în cer și pe pământ (Mat. 28, 18).

Primii creștini mărturiseau că Hristos este Domnul, și declarațiile precise că ne-a mântuit obiectiv prin cele patru acte importante (pogorâre și Întrupare, pătimire și moarte, Înviere, Înălțare și ședere de-a dreapta Tatălui ceresc). Aceste mărturii le vom regăsi în Crezul niceeo-constantinopolitan cu aproape două sute de ani mai târziu.

Învierea și Înălțarea la cer ne-au dăruit calitatea de fii ai lui Dumnezeu, și posibilitatea îndumnezeirii firii create.

9. Pluralitatea culturală și eclesială

Enumerarea de către Sfântul Luca a reprezentanților diferitelor popoare prezente la Ierusalim în ziua Rusaliilor, zi de naștere a Bisericii, ne vedem în fața unei realități fundamentale multiple (Fapt. 2, 9-11). Orientul, care a fost cadrul original al Bisericii în devenire, se relevă marcat de o pluralitate culturală fundamentală. “Știm că în acea perioadă și Antiohia, centrul provinciei romane din Siria, era o cetate vastă cu o jumătate de milion de sirieni, iudei, greci și romani”. Biserica Antiohiei s-a născut sub semnul pluralității și vocației bimilenare care n-a oprit-o de a exista în pluralitatea culturală și lingvistică.

Și elementul grec a avut un rol determinant în viața Bisericii primelor secole. El a dat limba neo-testamentară, limbajul sinoadelor ecumenice, a gândirii Sfinților Părinți, cât și o parte din expresiile liturgice. Așa s-a putut impune și în planul cultural și lingvistic oriental. Elenismul a favorizat, încurajat și determinat prin efect contrar, dezvoltarea limbilor și culturilor naționale. De exemplu, Egiptul a dezvoltat liturghia coptă, Mesopotamia dialectul aramean și teologia siriacă a celui din Edessa. “În Etiopia, în Armenia și în Georgia,

conversația din creștinism a provocat apariția literaturilor în limbile acestor țări, care au început prin creația călugărilor din ultimele două, a alfabetelor, permițând scrierile și acțiunea de a face ele însele limbi literare”.

Prin această diversitate lingvistică și culturală se înțelege în mod natural domeniul religios. De la o regiune la alta, de la un popor la altul, locuind în aceeași regiune, s-au constituit în cadrul comunităților uzaje liturgice, moduri de organizare, școli de gândire atât de distincte și afirmate că s-au înrădăcinat în tradițiile culturale diferite și li s-a dat ocazia de afirmare față de marile probleme politice ale regiunilor respective, de pildă, față de perși sau bizantini în cazul Armeniei și nu numai. Așa s-a manifestat identitatea proprie.

Evangelizarea primară începe într-un cadru oriental multicultural și care constituie «matricea Bisericilor locale», naște expresii liturgice și teologice proprii, de certă autonomie eclesială. Vechea organizare a sistemului patriarhal își găsește aici rădăcinile istorice și fundamental-teologice. Când primul sinod de la Niceea a definit organizarea Bisericii și a pus în canonul 6 bazele sistemului patriarhal, a apreciat că nu face altceva decât să consacre acest lucru unei tradiții mai vechi.

Bisericile locale primare încep să se implementeze în realitățile umane ale regiunii, primesc caracterul particular. Pluralismul original al Bisericii s-a născut în Orient, ca rod al evangelizării. “Recentele acorduri hristologice încheiate între Roma și diferitele Biserici Ortodoxe orientale se îndreaptă bine spre legitimitatea acestui pluralism cultural și spre consecvențele diferitelor nivele ale vieții Bisericilor locale”.

Rugăciunea liturgică și personală, în cadrul evangelizării permanente din viața noastră, sunt o urmare a contemplării cuvintelor lui Dumnezeu. Noi suntem, foarte conștienți de adevărul conținut în aceste cuvinte: Fără Mine nu puteți face nimic, cu Mine puteți face totul. Fără o viață de rugăciune nu putem

să ne pregătim în vederea predicării într-o lume secularizată pentru care Evanghelia este o nebunie.